

CARACTERUL DE MASSĂ AL VIEȚII ȘI CREAȚIEI MUZICALE DUPĂ 23 AUGUST *

de ANDREI TUDOR

Caracteristica vieții muzicale din Republica noastră populară constă în faptul că muzica tinde să devină, din ce în ce mai mult, un fenomen de massă.

Atât numărul și varietatea manifestărilor muzicale cât și trăisăturile cele mai proeminente ale creației — legată de viața bogată și fremătătoare din țara noastră — arată că viața muzicală se desfășoară pe planuri tot mai largi, cuprinzând un cerc mereu mai mare de ascultători și răspunzând cerințelor lor artistice în continuă creștere. Asistăm astăzi la o amplă desfășurare de forțe artistice, care se afirmă în numeroasele spectacole, concerte și recitaluri de pe tot cuprinsul țării — în orașe, în centrele muncitorești, în satele cele mai îndepărtate.

Astfel, în noile condiții create prin grija Guvernului și a Partidului Muncitoresc Român, prin străduințele artiștilor și compozitorilor, prin azeziunea plină de avânt a masselor tot mai mari de ascultători — arta muzicală își dobândește din plin funcția ei socială, rolul ei educativ.

Până la 23 August, viața muzicală a țării se mărginea la manifestările din capitală și din alte două-trei orașe din provincie, manifestări reduse și acelea prin destinația lor destul de limitată.

Teatrul de operă, aflat tot timpul în concesiune particulară, își găsește orientarea în interesele întreprinzătorilor și nu în necesitățile culturale ale poporului. Nu întâmplător creația românească de operă n'a înregistrat succese durabile, care să fi rămas în repertoriul permanent și să câștige mereu noi contingente de ascultători. În condițiile istorice din țara noastră, opera — cel mai sintetic și mai popular dintre genurile muzicale — a fost multă vreme destinată publicului restrâns al clasei conducătoare și îndrumată de gustul și preferințele acesteia. Astfel, teatrul de operă nu și-a putut îndeplini cu adevărat funcția sa socială de a contribui în mod real la lărgirea cercului de auditori.

În Rusia — și în toate țările de mare cultură muzicală — opera a fost o « tribună revoluționară » a poporului. Inspirată din istoria și mitologia poporului rus, bazate pe creația muzicală populară a popoarelor Rusiei, operele lui Glinka, Dargomîjski, Borodin, Ceaikovski, Rimski-Korsakov și Mussorgski au constituit mijlocul cel mai puternic de răspândire a muzicii în masse, solul rodnic din care a crescut și s'a hrănit aproape întreg simfonismul rusesc. Nu este o întâmplare faptul că — începând din primele decade ale veacului trecut — afirmarea

* Comunicare făcută în ședința din 22 Mai 1953 a Secțiunii a VI-a a Academiei R.P.R.

națională a popoarelor s'a oglindit pe plan muzical în crearea operelor naționale și în valorificarea cântecului popular în țările din întreaga Europă.

La noi, înființarea târzie a unui teatru de operă, caracterul lui cosmopolit și limitarea la publicul « înaltei societăți », superficială și înfeudată modelor apusului, au produs o întârziere de care ne resimțim și astăzi. De aceea, la noi, în răspândirea gustului pentru muzică și în educarea muzicală a masselor, au avut un rol mult mai important și mai efectiv muzica de scenă, ariile și cântecurile netele din spectacolul teatral. Acestea au fost mai populare decât spectacolul de operă, unde limba românească și cântecul nostru popular apar foarte târziu, abia la sfârșitul secolului trecut.

Aceleași trăsături le prezintă și concertele simfonice. Intemeiate din intenția nobilă și generoasă a lui Eduard Wachmann de a face cunoscută muzica clasicilor, concertele simfonice nu s'au putut dezvolta — așa cum era firesc și cum s'a întâmplat pretutindeni — pe temelia unei opere naționale, pe clientela formată în teatrul de operă. Frecventate de un public restrâns din clasele avute, mai mult snob decât cultivat, și având prețuri foarte ridicate, nici concertele simfonice n'au contribuit în măsura necesară la difuzarea largă a muzicii în masse. Din acest punct de vedere, uverturile lui Rossini, Donizetti și Bellini, « Serenada » de Schubert executată la fligorn, potpuriurile naționale sau valsurile, marșurile și galopurile lui Ivanovici, Alexandrescu sau Mărgăritescu — executate în grădinile publice de către fanfarele militare continuatoarele ale muzicilor înființate de Ruși, pe lângă « staburile » militare — au adus o contribuție mai importantă la răspândirea muzicii în masse, la formarea gustului pentru muzică, decât multe dintre vechile concerte simfonice. Impotriva indiferenței oficiale și a mondenității auditoriului din « înalta societate », perseverența și sacrificiile personale ale lui Ed. Wachmann și D. Dinicu — asemeni luptei lui Gh. Ștefănescu pentru făurirea teatrului românesc de operă — au dus totuși la unele rezultate și au putut da stabilitate concertelor simfonice din țara noastră.

Dar și aici, ca și în operă, lucrările românești își făceau cu greu un loc în programele simfonice. În primii 30 de ani de activitate a « Filarmonicii », compozițiile românești constituie o raritate în programe. Chiar și mai târziu — și aceasta a fost în general situația până în 1944 — creația simfonică națională avea un loc de cenușăreasă în programele concertelor. În simfonicele, în care și găseau imediat loc toate lucrările străine, formaliste — proaspăt lansate la Paris, Viena sau Berlin — piesele compozitorilor români erau foarte rar programate. Unele lucrări românești erau cântate la noi în primă audiție, abia după ce căpătaseră consacrarea străinătății sau dacă reținuseră cumva atenția vreunui dirijor străin. Nu erau rare nici cazuri, ca acelea ale lui Nona Otescu, Alexis Catargi sau Alfonso Castaldi, care, pentru a-și executa lucrările, trebuiau să-și plătească orchestra. Pe o petiție din 1908 a compozitorului Castaldi, prin care cerea Orchestrei Ministerului Instrucțiunii să-și execute lucrările, o rezoluție a lui Haret — « Putem renunța la jumătate din partea Ministerului, dar nu mai mult » — arăta limita sacrificiilor, pe care înțelegea să le facă statul pentru muzica românească.

Nici mai târziu, mai aproape de zilele noastre, situația n'a fost mult mai favorabilă dezvoltării muzicii originale. Au rămas de tristă memorie faimoasele « concerte de muzică românească », organizate cu multe greutăți și sacrificii: de către « Societatea Compozitorilor Români ». Ele aveau loc, invariabil, la sfârșitul stagiunii, când publicul obișnuit al concertelor se refugia, de caniculă, în vilegiatură. Lucrările executate atunci în primă audiție erau de obicei și în ultimă.

Dirijate de înșiși compozitorii sau de tinerii dirijori, care, în sfârșit, aveau prilejul să pună mâna pe baghetă, aceste concerte în fața unor săli aproape goale ilustrau indiferența oficială față de arta noastră muzicală și căpătau, cum spune poetul, « mărjeție de simbol ».

Dacă mai adăugăm că arareori putea să răsbească și un interpret român pe estrada inundată de artiștii străini, aduși de impresarii dornici de îmbogățire rapidă și preferați de un public snob și cosmopolit — am completat peisajul trist al vieții muzicale dinainte vreme.

Lipsa de legătură a vieții muzicale cu necesitățile artistice, cu întreaga viață a poporului, a imprimat trăsături asemănătoare și creației muzicale.

Datorită faptului că scena teatrului de operă a fost deținută, în aproape toată a doua jumătate a secolului trecut, numai de trupele străine, și cum un teatru românesc de operă, permanent, a fost înființat abia în 1920, compozitorii au avut rareori prilejul de a aborda acest gen. Deși au fost unele lucrări meritorii, creația de operă din toată această perioadă cuprinde puține lucrări demne de semnalat.

Creația simfonică nici ea nu s'a putut dezvolta în condiții favorabile, pe o cale sănătoasă și rodnică, decât în măsura în care a fost legată de creația artistică a poporului, în măsura în care i se adresa acestuia și nu publicului restrâns și cosmopolit al protipendadei.

Dacă totuși istoria muzicii noastre consemnează unele succese, care marchează un progres al muzicii simfonice, aceasta nu se datorează îndrumării și încurajării oficiale. Cu modestie, cu sacrificii personale, câțiva artiști, iubitori ai poporului lor și conștienți de adevărata lor misiune, au avut, prin creația și activitatea lor, un rol de seamă în propășirea artei noastre muzicale.

După cum Gavril Muzicescu și D. G. Kiriac au arătat drumul de dezvoltare a muzicii corale, întemeindu-se pe folklorul nostru muzical, tot astfel și George Enescu a deschis, în același sens, calea spre simfonismul românesc. Exemplul lui Enescu, învățăturile lui D. G. Kiriac, care a inspirat unei întregi generații de compozitori dragostea pentru cântecul nostru popular, sau activitatea didactică a lui Castaldi, care a predat elevilor săi învățăturile marilor clasici, n'au rămas fără urmări pentru muzica noastră.

Și, astfel, împotriva modei venite din apus și cu toată indiferența oficială mulți compozitori s'au îndreptat spre izvoarele înviorătoare ale cântecului popular. Dela Mihail Jora, M. G. Andricu, Marțian Negrea, Sabin Drăgoi sau Stan Golestan și până la Th. Rogalschi, Paul Constantinescu sau Ion Dumitrescu, creația simfonică este marcată de aceste tendințe.

Dar și în acest sens, elementul folkloric nu dădea totdeauna creației un caracter popular. Influența muzicii burgheze decadente trăda adesea, sau nu pune în adevărata lumină valoarea și conținutul cântecului popular. Alteori, pentru unii compozitori, în căutarea originalului și a exoticii, folklorul devenea un scop în sine. Fără a merge spre profunzimea conținutului și valorilor expresive ale cântecului popular, unii compozitori considerau o melodie cu atât mai autentică și mai tipică, cu cât ea era mai rară, mai ciudată și mai proprie unei armonizări și orchestrații originale. Deși bazată pe cântecul popular, o asemenea creație nu era legată de viața poporului și nu-i era adresată lui.

Nu mai amintim de lucrările strict formaliste, abstracte, lipsite de cel mai elementar sâmbure melodic, dar considerate « revoluționare » numai prin originalitatea lor căutată, prin negarea tradiției clasice. Asemenea lucrări erau

doar manifestări ale ideologiei burgheze decadente și nu marceau nicidecum un conținut nou, revoluționar, exprimat într-o formă nouă, accesibilă maselor.

De altfel lipsa de legătură a creației cu masele de ascultători reiese limpede și din faptul că foarte puțini compozitori au cultivat cântecul, muzica corală, care, într'adevăr, se adresa unui cerc mai larg de ascultători, atât prin accesibilitatea muzicii vocale, în genere, cât și prin mijloacele mai mari de difuzare a acestui gen de muzică.

Astfel, prin toate aceste trăsături, atât creația, cât și viața muzicală dinainte vreme se desfășura pe un plan limitat, fără o legătură profundă și organică cu viața, cu nevoile și aspirațiile poporului.

Odată cu eliberarea poporului nostru de către glorioasele Armate Sovietice, crearea unor noi condiții de viață, descătușarea forțelor creatoare ale maselor populare au deschis un nou orizont și artei noastre muzicale.

Chiar din primele zile ale anului 1945, odată cu primele concerte ale artiștilor sovietici veniți în țară și cu primele spectacole date de ansamblurile sovietice de dansuri și cântece populare, atât publicul cât și artiștii noștri au avut revelația unei arte noi, puternice și pline de viață, adânc ancorate — atât prin inspirație cât și prin destinația ei — în masele populare.

Concertele unor artiști ca Oistrakh, Oborin, Kruglikova, Barsova, Pantofel, Necațkaia, Safran etc., indicau — prin alcătuirea bogată a programelor, prin înalta lor ținută artistică — orientarea generală a muzicii sovietice, predominanța rolului social al muzicii. Aceste manifestări demonstau cu strălucire că, în Uniunea Sovietică, muzica, asemenea celorlalte bunuri, este pusă în slujba poporului, că arta este un fenomen de masă.

Artiștii și compozitorii noștri au înțeles semnificația adâncă a artei muzicale sovietice, sensul social al adevăratei arte. Urmând înaltul exemplu al artiștilor sovietici, îndrumați de Partid și de Guvern, artiștii noștri s'au angajat cu hotărîre în lupta pentru o artă a poporului.

În condițiile create în regimul nostru de democrație populară, muzica asemenea celorlalte arte, devine din ce în ce mai mult un bun al maselor de oameni ai muncii. Dela 1944 și până astăzi, viața muzicală dovedește o creștere neobișnuită a interesului pentru muzică, o răspândire tot mai largă a acestei arte. Viața muzicală nu se mai reduce, ca înainte vreme, la câteva concerte destinate unui grup restrâns de ascultători, ci îmbrățișează masele, în miile de manifestări care au loc pe tot cuprinsul țării. În locul vechiului public, s'a născut un nou auditoriu, în plină creștere, de oameni ai muncii.

Spectacolele și concertele, mult mai numeroase decât înainte, sunt foarte frecventate. Opera, neîncăpătoare, a fost înlocuită cu noul Teatru Muzical, cu o capacitate sporită și prevăzut cu toate mijloacele tehnicii teatrale moderne. Concertele simfonice sunt repetate astăzi, cu același program, de câte două-trei ori. Pe lângă concertele obișnuite, orchestrele simfonice dau concerte numeroase în fabrici, în uzine. Comitetul de Radio este solicitat prin mii de scrisori ale muncitorilor, conținând cereri și sugestii de programe muzicale.

De unde până în 1944 nu existau decât patru orchestre simfonice în întreaga țară, astăzi, numai în București, funcționează cinci orchestre simfonice — « Filarmonica », « Orchestra Comitetului de Radio », « Orchestra de Studio a Comitetului de Radio », « Orchestra Comitetului de Cinematografie » și

«Orchestra simfonică a Sfatului Popular» — pe lângă Orchestra Operei de Stat, a Operei de Stat și Orchestra simfonică «C.C.S.»

În restul țării au o activitate regulată orchestrele simfonice de stat sau subvenționate de stat, din orașele Iași, Craiova, Sibiu, Orașul Stalin, Timișoara, Târgu-Mureș, Reșița, Oradca, Satu-Mare, Arad etc. — unde concertează, în afară de elementele artistice locale, dirijorii și soliștii din București, precum și artiștii străini veniți în turneu.

Spre deosebire de situația dinainte, când, în București, existau doar două ansambluri corale mari «Carmen» și «Cântarea României», astăzi, numai în Capitală, funcționează corurile «Filarmonica de Stat», «Corul Comitetului de Radio», «Ansamblul Giulești-C.F.R.», «Ansamblul M.A.I.», «Ansamblul C.C.S.», «Ansamblul M.F.A.», pe lângă numeroasele coruri sindicale din diferitele întreprinderi.

În ampla acțiune de ridicare a nivelului cultural al oamenilor muncii, activitatea desfășurată de Consiliul Central al Sindicatelor, încă din primele zile ale înființării lui, a avut o deosebită importanță. Urmând exemplul sovietic, Consiliul Central al Sindicatelor a inițiat înființarea corurilor și ansamblurilor de artiști-amatori, în numeroase fabrici și uzine din întreaga țară. Pentru o cât mai bună pregătire a acestor formații, au fost organizate cursuri de dirijori de cor. Pentru stimularea activității echipelor și pentru ridicarea nivelului lor artistic au fost instituite concursurile anuale pe țară, în care, dela an la an, corurile sindicale arată creșterea lor calitativă și numerică.

Datorită acestei acțiuni, astăzi există în țara noastră peste 2000 de coruri sindicale, care concertează în fabrici și uzine, în ateneele populare. De asemenea, sub îndrumarea «Așezămintelor Culturale», corurile țărănești care funcționează în căminele culturale se află în continuă creștere.

În total există astăzi în țară peste 14.000 de formații artistice de amatori ale sindicatelor sau ale căminelor culturale. La ultimul concurs de coruri pe țară, în Mai 1953, au participat 1400 de coruri, față de 450 coruri, care au luat parte la concursul din Mai 1948.

Un alt aspect în tabloul vieții muzicale din țara noastră îl prezintă activitatea «Institutului de Folklor» din București și a filialei sale din Cluj. Institutul de Folklor nu se mai rezumă la activitatea de culegere și cercetare a cântecului popular din diferitele regiuni ale țării — așa cum făcuse în trecut «Arhiva de Folklor» — ci are și un rol activ în îndrumarea și educarea orchestrelor de instrumente populare, înființate în ultimii ani, în câteva orașe din țară. Astfel, în viața noastră muzicală, orchestra de instrumente populare «Barbu Lăutarul» din București și alte orchestre similare, contribuie la valorificarea folklorului nostru și, totodată, la educarea și ridicarea nivelului muzical al masselor.

Prin îmbunătățirea și înmulțirea instituțiilor de învățământ muzical sunt pregătite cadrele de muzicieni, cântăreți, instrumentiști etc., atât de necesare față de nevoile crescânde ale vieții muzicale.

Însăși condiția artistului este astăzi alta. Operele compozitorilor noștri sunt larg răspândite în mase. Interpreții și-au câștigat un loc de frunte în viața artistică a țării și se bucură de prețuirea, de dragostea masselor de oameni ai muncii.

Spre deosebire de vremurile în care lucrările compozitorilor noștri abia își aflau un loc în programele concertelor sau în care ei trebuiau să plătească pentru a fi cântați, astăzi ei au la dispoziție toate posibilitățile pentru a lucra și a se afirma pe tărâmul creației. Fondul muzical acordă avansuri asupra lucră-

rilor comandate; casele de creație oferă artiștilor cele mai bune condiții pentru a lucra în liniște; lucrările compozitorilor sunt tipărite de Editura de Stat și executate de Orchestrele de Stat, de corurile cele mai bune și de soliștii cei mai de seamă. Premiile de Stat, anuale, consacră activitatea concertistică a soliștilor și cele mai isbutite lucrări ale compozitorilor, arătând, astfel, înalta prețuire de care se bucură arta în R.P.R. Pentru meritele lor în dezvoltarea muzicii românești, cei mai de seamă compozitori și interpreți sunt distinși cu titluri de artiști ai poporului, artiști sau maeștri emeriți ai artei din R.P.R. — titluri de cinste care încununează o rodnică activitate artistică în slujba poporului.

Toate aceste realizări au creat condițiile materiale, neîntâlnite încă în istoria muzicii noastre, pentru dezvoltarea și înflorirea vieții muzicale, pentru desfășurarea bogată a forțelor creatoare ale poporului. Aceste condiții, create cu sprijinul și ajutorul Guvernului și al Partidului Muncitoresc Român, ilustrează poziția Partidului față de cultură, așa cum a fost precizată de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej: « Prețuind și iubind știința și arta, iubim și respectăm pe intelectualii care își înțeleg menirea. Aceasta este atitudinea organică, nu conjuncturală, a democrației, a mișcării muncitorești față de cultură ».

Așezată pe asemenea baze largi, creația muzicală se dezvoltă neîncetat prin legătura ei organică cu cercul tot mai larg de ascultători, prin creșterea necesităților de repertoriu ale numeroaselor formațiuni simfonice, corale etc.

Legându-și preocupările și obiectivele creatoare de năzuințele poporului, de istoria de luptă împotriva asuprașirii, de creația lui muzicală — compozitorii au pășit pe un drum nou, căutând ca, prin lucrările lor, să răspundă cerințelor artistice și necesităților culturale ale oamenilor muncii.

Daș, pe această cale nouă, a fost necesar un efort, o luptă continuă împotriva influențelor artei burgheze decadente, împotriva cosmopolitismului, care minând încrederea artistului în propriile sale forțe și în forța creatoare a poporului, constituia o frână în dezvoltarea muzicii românești.

În raportul citit la « Congresul Intelectualilor din R.P.R., pentru pace și cultură », din 1949, făcând un apel la artiști să contribuie activ la desfășurarea revoluției culturale, tov. I. Chișinevschi arăta că fiecărui artist cinstit și sincer legat de popor « îi revine sarcina de a lua poziție intransigentă față de manifestările ideologiei burgheze decadente în cultura noastră, de a lichida rămășițele acestei ideologii în gândirea și activitatea sa proprie, de ași pune întreaga capacitate, întreaga putere de creație în slujba poporului, în slujba construirii socialismului, în slujba păcii și culturii ».

În primii ani după eliberare, intențiile cinstitute și sincere ale compozitorilor de a scrie o muzică nouă, care să se adreseze poporului, n'au căpătat o realizare corespunzătoare. A fost o perioadă de căutare, de încercări. Lipsa de legătură cu viața muncitorilor, cu aspectele ei frământate și turburătoare, formația lor muzicală, frecventarea îndelungată a muzicii « moderne » apusene, au constituit puternice frâne în avântul lor creator.

Pentru lichidarea acestei confuzii ideologice și în aflarea unui drum creator, nou și sănătos, îndrumările continue ale Partidului au constituit un ajutor prețios pentru eliberarea creației muzicale de racila formalismului.

În deosebi, apariția Hotărîrii C.C. al P.C.U.S. despre opera « Marea Prietenie » de V. Muradelli, din Februarie 1948, și Raportul lui A. A. Jdanov privitor la problemele muzicii au marcat un punct crucial în dezvoltarea creației noastre muzicale.

Aceste documente de partid au avut o influență hotărâtoare în rezolvarea problemelor ideologice ale muzicii, indicând drumul de dezvoltare pentru orice muzică națională. Demonstrând că dezvoltarea artei muzicale se poate realiza numai prin strânsa legătură a compozitorilor cu viața și creația artistică a poporului, Hotărârea sublinia importanța melodiei, factor primordial în muzică. Criticând tendințele formaliste și cosmopolite ale unora dintre compozitori, Hotărârea atrăgea atenția asupra valorii creației muzicale populare, izvor nesecat de inspirație, pentru crearea unei muzici realiste, naționale în formă, socialistă prin conținut. Subliniind caracterul antipopular al formalismului — manifestare tipică a individualismului burghez — A. A. Jdanov, arată în Raportul ținut la Consfătuirea Compozitorilor Sovietici, care a avut loc la C.C. al P.C.U.S., în Februarie 1948, că formalismul se manifestă în disprețul pentru melodie, în exagerarea unilaterală a elementelor constitutive ale muzicii — ritm, armonie, timbru — în « îngrămădirea haotică de sunete ». În același sens, subliniindu-se rolul social al muzicii, Hotărârea învăța pe compozitori să nu se limiteze la « preferința unilaterală pentru formele complexe ale muzicii simfonice fără text » și îi îndemna să abordeze și alte genuri — ca opera, cantata, oratoriul, muzica cu program, romanța etc. — mai accesibile publicului larg de oameni ai muncii. În sfârșit, în această strălucită precizare a poziției esteticii marxist-leniniste, se arată importanța tradiției marilor clasici, a muzicii lor, care « se caracterizează printr'un înalt nivel ideologic, bazat pe recunoașterea izvoarelor muzicii clasice în creația popoarelor, prin respectul și dragostea profundă față de popor, față de muzica și cântul său ».

Fixând astfel trăsăturile esențiale ale muzicii realiste, naționale în formă și socialiste în conținut, aceste documente au constituit un puternic sprijin pentru compozitorii noștri, în efortul lor de a crea o muzică a zilelor noastre, o muzică pusă cu adevărat în slujba poporului.

Astfel, creația din ultimii ani a început din ce în ce mai mult să prezinte acele trăsături care, răspunzând cerințelor artistice ale poporului, dau artei muzicale din țara noastră — și sub acest aspect — un caracter de masă.

Innoirea creației muzicale s'a realizat, astfel, în primul rând, prin tematica nouă, legată de realitatea bogată a vieții din R.P.R.

Apropierea compozitorilor de viața oamenilor muncii, de aspirațiile și lupta lor pentru cucerirea libertăților democratice și pentru construirea socialismului, cunoașterea profundă a evenimentelor istorice din trecutul poporului nostru, le-a inspirat o variată și bogată tematică.

Legată de însăși dezvoltarea țării, creația compozitorilor oglindește cele mai de seamă evenimente din viața poporului. Pătrunși de sentimentul adânc al mărețelor transformări din țara noastră, ei au realizat, în lucrările lor, o istorie vie, emoționantă, a ultimilor ani, cu toate momentele înălțătoare, cu înfăptuirile și năzuințele ce însuflețesc pe oamenii muncii în lupta lor necurmată.

Oglindind viața masei, muzica răspunde, prin însăși această tematică, cerințelor ei, și capătă astfel caracterul de masă.

Dela primele șantiere de construcție ale brigăzilor tineretului și până la mărețele construcții ale socialismului, toate etapele uriașei munci creatoare desfășurate la noi au fost reflectate în muzică.

Suita simfonică « Ogoare noi în lunca Prutului » de Sergiu Natra, « Simfonia reconstrucției » de Alfred Mendelsohn sau cântecul « Hei rup » de Mauriciu Vescan au cântat primele înfăptuiri și elanul în muncă al brigăzilor tineretului.

retului la Bumbești-Livezeni, în lunca Prutului sau la Salva-Vișău. Construirea hidrocentralei dela Bicz și lucrările de electrificare a țării au constituit sursa de inspirație a cantatelor pentru cor și orchestră « Mai multă lumină » de Sabin Drăgoi sau « Cântecul Bistriței » de Lucian Teodosiu; acțiunea pentru transformarea socialistă a agriculturii și viața nouă a țăranilor muncitori a fost cântată în « Uvertura festivă » și « Simfonia » de N. Bucliu, în suitele simfonice de M. Andricu și Sabin Drăgoi sau în Rapsodiile de Marțian Negrea și Zeno Vancea.

Dar compozitorii știu că toate aceste înfăptuiri ale clasei muncitoare se datoresc Partidului ei. Angajați ferm pe această poziție de luptă, pătrunși de spiritul partinic în arta lor, ei au răspuns cu însuflețire la marea sărbătoare a poporului nostru — aniversarea a 30 de ani dela întemeierea Partidului clasei muncitoare din țara noastră. Sărbătorită de întreg poporul, ziua Partidului a fost cântată și de compozitori în numeroase creații. Tabloul simfonic « Tovarășei căzută în ilegalitate » de Sabin Drăgoi, cantata « Balada lui Gheorghe Doja » de Const. Palade, poemul simfonic « Prăbușirea Doftanei » de A. Mendelsohn sau « Steagul Partidului » de Matei Socor, « Mare bucurie'n țară » de Ion Chirescu și multe alte cântece au arătat recunoștința și atașamentul compozitorilor pentru Partidul și eroii clasei muncitoare.

În trecutul sbuciumat al poporului, compozitorii au știut să găsească și să plăsmuiască chipurile mărețe și emoționante ale eroilor care au luptat pentru libertate. Poporul și-a putut recunoaște pe propriii săi eroi în « Balada lui Gheorghe Doja » de Const. Palade, în oratoriul « Tudor Vladimirescu », în cantata-poem « Mierla lui Ilie Pintilie », de Anatol Vieru sau în « Oda eroică închinată lui Bălcescu » de L. Klepper.

O altă temă, strâns legată de viața oamenilor muncii este sărbătoarea muncii, 1 Mai, care, viu reflectată în atâtea cântece, își află la fiecare aniversare, un nou răsunset, tot mai puternic în masse.

Toate cuceririle democratice ale poporului n'ar fi fost posibile fără eliberarea țării noastre de către glorioasele Armate Sovietice, fără ajutorul generos și permanent al Uniunii Sovietice, în lupta pentru consolidarea victoriilor de până acum și pentru construirea socialismului.

De aceea, cântând sentimentele poporului nostru muncitor compozitorii au exprimat, în lucrările lor, dragostea și recunoștința oamenilor muncii pentru marele popor sovietic.

Dela poemul simfonic « Mama » de Matei Socor, inspirat din revoluția poporului care a deschis o nouă eră în istoria omenirii, dela « Cantatele pentru Stalin » de M. Andricu și Zeno Vancea sau Uverturile închinat prieteniei româno-sovietice, de M. Andricu și A. Mendelsohn, și până la cântecele « Viers pentru Stalin » de M. Socor, « Iți trimit un cojocel » de I. Chirescu, « Cântec pentru Stalin » de Anatol Vieru și atâtea alte cântece dragi masselor — toate exprimă legătura indestructibilă dintre poporul nostru și poporul sovietic.

Participând activ la lupta oamenilor muncii pentru făurirea unei vieți libere și fericite, compozitorii au abordat în numeroase lucrări temă pămâni, scumpă tuturor popoarelor. Astfel, lucrări ca « Sub soarele păcii », oratoriu de Hilda Jerea, « Uvertura festivă pentru pace » de Gh. Dumitrescu, « Quartetul închinat Păcii » de Ion Dumitrescu sau cântecele « Imnul Partizanilor Păcii » de I. Chirescu, « Semnăvom apelul » de A. Vieru, « Cântecul prieteniei » de Radu Paladi și atâtea altele — au marcat un moment de seamă în creația noastră muzicală, reprezentând o contribuție activă a artiștilor la lupta pentru apărarea păcii, a vieții și a culturii.

Viața ce pulsează cu putere în țara noastră, se reflectă în atâtea și atâtea lucrări, cu o tematică variată, inspirată din multiplele ei aspecte: dela imaginile dinamice ale întrecerilor în muncă la tablourile inspirate din frumusețea peisajului patriei; dela sentimentele simple și profunde ale omului nou ce se călește în viața de luptă pentru construirea socialismului, la dragostea oamenilor muncii pentru scumpa lor patrie.

Pe această tematică, compozitorii au realizat lucrări valoroase, care se bucură de prețuirea masselor largi de ascultători. Succesele lor, marcând progresele creației muzicale românești, au fost trecute în revistă în 1951, cu prilejul « Săptămânii Muzicii Românești », care a subliniat înfăptuirile deosebite ale compozitorilor noștri.

Dar aceste succese se datoresc și felului în care această tematică și-a aflat realizarea muzicală. În acest sens, trebuie subliniat un alt aspect al caracterului de masă al creației noastre: dezvoltarea unor anumite genuri de muzică — cântecul de masă, cantata, oratoriul, muzica cu program, cântecele etc. — care, prin îmbinarea cu textul, ajută la perceperea conținutului muzicii și sunt, deci, mai accesibile masselor de ascultători.

Astfel, cântecul de masă este abordat tot mai mult de majoritatea compozitorilor noștri. Prin tematica lor legată de viața de zi de zi a poporului, prin melodia lor simplă și clară, apropiată de intonațiile folklorului nostru muzical, prin expresia lor sinceră și directă, cântecele de masă au pătruns adânc în popor. Unele dintre ele, cele mai apropiate nu numai de sentimentele poporului, dar și de felul său de a cânta, au devenit adevărate cântece populare, cântece pe care oamenii muncii le socotesc ale lor. Cele mai bune cântece de masă se caracterizează, atât prin muzica lor inspirată și mobilizatoare, cât și prin tematica lor legată de viață. În ele sunt oglindite toate aspectele vieții noastre, sentimentele noastre cele mai puternice, dorințele noastre cele mai arzătoare. Prin conținutul lor profund patriotic, prin dinamismul lor puternic, ele cuceresc masele de ascultători, pe care îi înflăcărează în lupta lor creatoare.

Dorința compozitorilor de a se face înțeleși de un număr cât mai mare de oameni, de a se adresa unui cerc tot mai larg de auditori, este vădită și în dezvoltarea muzicii vocal-simfonice, precum și a muzicii cu program. De unde înainte compozitorii nu abordau aceste genuri, în ultimii ani s'au înregistrat în acest domeniu succese ca acelea ale oratoriului « Tudor Vladimirescu » de Gh. Dumitrescu, « Sub soarele Păcii » de Hilda Jerea, ale cantatelor « Balada lui Gheorghe Doja » de Const. Palade, « Mai multă lumină » de Sabin Drăgoi etc. De asemenea, suitele de Sabin Drăgoi, Zeno Vancea, poemele simfonice de L. Klepper, A. Mendelsohn, M. Socor, Simfoniile de A. Mendelsohn, N. Buicliu etc., « Poeme de muncă și pace » de Virgil Gheorghiu — în domeniul muzicii de cameră — dovedesc progresele muzicii programatice și caracterul din ce în ce mai larg al creației simfonice și de muzică de cameră.

Caracterul de masă al creației se vedește de asemenea și în muzica ușoară, care prin conținutul ei nou, prin melodiile noi și proaspete, se adresează cercurilor largi de oameni ai muncii. Înălăturând influențele bolnăvicioase și accentele triviale ale jazului, muzica de dans se inspiră tot mai mult din ritmurile și din melodiile jocurilor populare.

În sfârșit, trebuie menționate în același sens, operele « N'a fost nuntă mai frumoasă » de N. Chirculescu și « Ana Lugojana » de Filaret Barbu, care deschid perspective noi teatrului nostru muzical. În același sens și muzica de film scrisă de unii dintre compozitori demonstrează tendința creatorilor noștri de a compune o muzică accesibilă masselor largi.

Sunt însă în acest tablou și unele umbre, care au fost semnalate în repetate rânduri, în criticile apărute în presa noastră și în unele însemnări sau articole critice ale muzicologilor sovietici care au studiat muzica noastră.

În Rezoluția din Februarie 1951 a Plenarei lărgite a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., lipsurile creației noastre muzicale au fost subliniate cu hotărâre.

Dacă este adevărat că creatorii noștri au făcut progrese importante în lupta împotriva cosmopolitismului și formalismului în creație, nu este mai puțin adevărat că primejdia nu a fost complet înlăturată, cu atât mai mult cu cât — așa cum arată tovarășul Gheorghiu-Dej — « influențele străine se refugiază cu deosebire ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în știință, în artă ».

Se arată astfel, în rezoluție, că formalismul se manifestă sub diferite aspecte, ca « desființarea melodiei sau punerea ei pe plan secundar, atonalism, cultivarea disonanței și a « efectelor » ca scop în sine, lipsa de unitate dintre muzică și text »; se sublinia că « formalismul duce în mod inevitabil la secătuirea artei, la ruperea ei de popor, la înăbușirea talentului și la desființarea personalității artistice ».

Faptul a fost subliniat cu atât mai mult cu cât, în general, compozitorii au dovedit o orientare justă și tendința de a se apropia cât mai mult de actualitatea vieții noastre și de creația muzicală a poporului; cu atât mai mult cu cât asemenea manifestări au apărut tocmai la acei compozitori, care vădesc o deplină stăpânire a mijloacelor de expresie și o tehnică desăvârșită. Nefiind însă în deajuns de pătrunși de conținutul pe care vor să-l exprime, ei exagerează voluntar unul dintre elementele constitutive ale muzicii, cultivă anume efecte în sine, exagerează culoarea în detrimentul conținutului sau încearcă să suplinească lipsa de idei prin virtuozitate tehnică și prin formulele ilustrative sau bombastice ale naturalismului.

La a 3-a Plenară a Uniunii Compozitorilor Sovietici, muzicologul I. Keldâș arăta că « în unele cantate și oratorii, adevăratei profunzimi a conținutului și strălucirii expresiei muzicale i se substituie sonorități pur exterioare. Ar fi interesant — spunea el — să se invite specialiști în acustică, pentru a stabili experimental, din punct de vedere psihologic și fiziologic, câtă cantitate de sunete fortissimi poate suporta o ureche omenească normală. Fără îndoială că există o anumită limită, pe care unii autori, din păcate, au depășit-o peste măsură. Aceste lucrări sunt greu de executat și necesită uriașe mijloace de execuție, iar cheltuiala de energie, de timp și de forțe nu este răscumpărată de substanța reală a lucrărilor ».

Asemenea greșeli se pot observa și la compozitorii noștri în special în lucrările vocal-sinfonice, care desfășoară un mare aparat coral și orchestral, ca, de pildă, în cantata « Cântarea Bistriței » de Lucian Teodosiu, a cărei « substanță reală » este depășită de cheltuiala de energie sonoră. Abuzul de fortissimi, de încărcări sonore se poate constata și în lucrări valoroase — ca « Tudor Vladimirescu » de Gh. Dumitrescu sau ca « Sub soarele Păcii » de H. Jerea, care pierd tocmai din cauza supraîncărcării sonore.

O altă lipsă a unora dintre lucrări este caracterul lor static. Aceasta se constată mai cu seamă în suitele simfonice, în cantate și oratorii care, adesea, se rezumă la juxtapuneri de tablouri și nu se încheagă într-o construcție unitară, organică și străbătută de un real dramatism. Aceste lucrări conțin elemente narrative, descriptive, episoade, dar sunt lipsite de elementul dramatic al acțiunii, al luptei, al participării directe a omului la viața socială. A cultiva în mod exclusiv aceste genuri, a lipsi construcția muzicală de un sâmbure susceptibil de o dezvoltare

tare dramatică, înseamnă a nega conflictul, dramatismul puternic al vieții, care trebuie să se oglindească în creația muzicală.

Din cauza acestor juxtapuneri de tablouri, din lipsa unei construcții dramatice corespunzătoare, oratoriul « Sub soarele Păcii » de Hilda Jerea — o lucrare cu multe calități — păcătuște prin absența dramatismului cerut de tematica pe care a abordat-o.

De aceea compozitorii au datoria să cultive construcțiile muzicale mari, să-și construiască astfel lucrările, încât să poată exprima convingător și cu forța sincerității și a profunzimii de simțire, sensul dramatic al vieții de luptă a oamenilor muncii, sentimentele lor puternice.

Legată de aceasta este și problema creației de operă. Cu toate eforturile și succesele de până acum, muzica noastră actuală n'a înregistrat încă opera zilelor noastre, opera în care să fie înfățișată viața de astăzi în aspectele ei tipice. Această problemă se va putea rezolva numai printr'o colaborare efectivă și susținută între compozitori și scriitori. De altfel, în această lipsă de colaborare, rezidă și calitatea scăzută a multor texte de cântece — fără o reală valoare literară, superficiale și declarative, fără calitățile prozodice și metrice necesare pentru a putea fi puse pe muzică.

Dacă creația din ultimii ani arată că compozitorii acordă o atenție mereu mai mare muzicii cu program, nu toate lucrările lor pot fi socotite într'adevăr realizate. Pe lângă unele reușite, se constată uneori și o insuficiență adâncire a ideii programatice, lipsa unei unități organice între ideea de bază a lucrării — afirmată în titlu sau în textul program — și muzica propriu-zisă. Se întâmplă ca muzica — altminteri frumoasă și melodioasă — să nu isbutească decât prin titlu să convingă pe ascultător că este o muzică de astăzi, inspirată din actualitatea zilelor noastre.

Acestea se datoresc lipsei unui real dramatism, care este înlocuit adesea cu elemente vag narrative sau pur descriptive. De aceea, insuficiența adâncire a ideii programatice în valorile ei emoționale duce uneori la o muzică ilustrativă, exterioară, legată periferic cu ideea exprimată în titlu.

Pentru realizarea sarcinii de cinste, pentru făurirea unei creații muzicale demne de oamenii muncii care construiesc socialismul în țara noastră, compozitorii sunt datori să-și desăvârșească continuu cunoștințele profesionale, să-și ridice mereu nivelul ideologic. Insuficiența însușire a tradiției marilor clasici, a tehnicii artei muzicale, duce la schematism, la sărăcirea imaginii muzicale, la lipsa ei de eficiență, de viață. Lipsa măestriei artistice, a îmbinării desăvârșite între conținut și formă, duce la sărăcirea a însuși conținutului, face muzica neconvingătoare: ea nu isbutește să ne emoționeze. O asemenea muzică încetează să fie ceea ce trebuie să fie: un element mobilizator, o armă puternică în lupta poporului.

Simplitatea și accesibilitatea operelor muzicale este o condiție a muzicii realiste, dar, așa cum ne învață Hotărârea C.C. al P.C.U.S., « nu tot ce este genial e accesibil și nu tot ce este accesibil este genial ». Aceste calități trebuie să fie obținute prin « îmbinarea unui înalt conținut cu desăvârșirea artistică a formei muzicale, cu veridicitatea și realismul muzicii și legătura ei adâncă, organică, cu poporul și cu creația de cântece a acestuia ».

Cerințele artistice ale poporului sunt în continuă creștere. Compozitorii au datoria să-i ofere opere cât mai desăvârșite, care să-l educe, să-l însuflețească și să-l ridice în munca sa.

De aceea, în lupta pentru dezvoltarea și înflorirea artei noastre muzicale, compozitorii au datoria să-și ridice tot mai mult nivelul ideologic și profesional, încât să poată oferi oamenilor muncii creații din ce în ce mai bune, mai valoroase.

Situați pe poziția de luptă a clasei muncitoare, dornici de a-și pune arta în slujba poporului, ei trebuie să pătrundă cât mai adânc în miezul zilelor noastre, să cunoască în profunzime viața oamenilor muncii, din care să descifreze elementele noului, și să le oglindească cu sinceritate și cu acea vibrație a dragostei care creează emoția artistică.

Numai astfel se va desăvârși cântecul nou al patriei, în înflorirea tot mai bogată a artei muzicale românești.

